

Sygn. akt: I Ns 47/23

POSTANOWIENIE

Dnia 10 sierpnia 2023 r.

Sąd Rejonowy w Kętrzynie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: Sędzia Małgorzata Klek

Protokolant: Stażysta Kinga Polak

po rozpoznaniu w dniu 2 sierpnia 2023 r. w Kętrzynie na rozprawie

sprawy z wniosku D. P., J. P. (1)

z udziałem W. P., K. M., A. M.

o stwierdzenie nabycia spadku po J. P. (2) i B. P.

I. stwierdza, że spadek po J. P. (2) zmarłym dnia 08.09.2012 r. w S. , którego ostatnim miejscem zwykłego pobytu była S. gmina K. , na podstawie ustawy nabyli:

- żona B. P., córka J. i G. w $\frac{1}{4}$ części spadku,
- syn D. P., syn J. M. i B. w $\frac{3}{16}$ częściach spadku,
- syn W. P., syn J. M. i B. w $\frac{3}{16}$ częściach spadku,
- córka K. M., córka J. M. i B. w $\frac{3}{16}$ częściach spadku,
- córka A. M., córka J. M. i B. w $\frac{3}{16}$ częściach spadku,

II. stwierdza, że spadek po B. P. zmarłej dnia 10.06.2022 r. w S. , której ostatnim miejscem zwykłego pobytu była S. gmina K. , na podstawie ustawy nabyli:

- syn D. P., syn J. M. i B. w $\frac{1}{4}$ części spadku,
- syn W. P., syn J. M. i B. w $\frac{1}{4}$ części spadku,
- córka K. M., córka J. M. i B. w $\frac{1}{4}$ części spadku,
- córka A. M., córka J. M. i B. w $\frac{1}{4}$ części spadku,

III. wnioskodawcy i uczestnicy we własnym zakresie ponoszą koszty związane ze swoim udziałem w sprawie.

Sygn. akt I Ns 47/23

UZASADNIENIE

Wnioskodawcy D. P. i jego żona J. P. (1) wnieśli o stwierdzenie, iż spadek po małżonkach J. P. (2) i B. P. na podstawie testamentu sporządzonego w dniu 11 grudnia 2009 r. w formie pisemnej w obecności dwóch świadków nabyli małżonkowie D. P. i J. P. (1) w całości tj. po $\frac{1}{2}$ części. Wnioskodawcy jednocześnie złożyli wiosek o otwarciu i ogłoszenie testamentu małżonków J. P. (2) i B. P. sporządzonego w dniu 11 grudnia 2009 r.

Na rozprawie w dniu 26 maja 2023 r. wnioskodawca D. P. złożył 3 testamenty sporządzone w dniu 11 grudnia 2009 r. przez J. P. (2) , przez B. P. oraz wspólny testament sporządzony przez obydwójga spadkodawców.

Uczestniczka A. M. oświadczyła, iż zgadza się z wnioskiem o stwierdzenie nabycia spadku i nie kwestionuje testamentów (k. 62)

Uczestnik W. P. oświadczył, iż zgadza się z wnioskiem o stwierdzenie nabycia spadku i nie kwestionuje testamentów (k. 65)

Uczestniczka K. M. na rozprawie w dniu 2 sierpnia 2023 r. oświadczyła ,iż zgadza się z wnioskiem o stwierdzenie nabycia spadku i nie kwestionuje testamentów (k. 69)

Sąd ustalił, co następuje:

Spadkodawca J. P. (2) zmarł w dniu 08.09.2012 r. w S.. Ostatnim miejscem jej zwykłego pobytu była S., gmina K. . W chwili śmierci pozostawał w związku małżeńskim z B. P. .

(dowód: odpis skrócony aktu zgonu k. 6, zapewnienie spadkowe k. 51, 69)

Spadkodawca J. P. (2) posiadał czworo dzieci: syna D. P., syna W. P. , córkę A. M. oraz córkę K. M. .

(dowód: skrócone odpisy aktów stanu cywilnego, k. 6, 8-11, zapewnienie spadkowe, k. 51,69)

Spadkodawca J. P. (2) w dniu 11 grudnia 2009 r. sporządził testament składając oświadczenie przed sołtysem T. G. M. w obecności świadka H. P.. W treści testamentu J. P. (2) oświadczył, iż do spadku :

- nieruchomości położonej w S., gmina K. składającej się z działki gruntu numer (...) o obszarze 873 m², zabudowanej jednorodinnym budynkiem mieszkalnym KW (...),

- nieruchomości położonej w S., gmina K. składającej się z działki gruntu numer (...) o obszarze 708 m², zabudowanej budynkiem gospodarczym KW (...),

powołuje syna D. P. , urodzonego (...) zamieszkałego w B. oraz jego żonę J. P. (1) , urodzoną (...) , córkę Z. i J. z domu D., zamieszkałą w B..

(dowód : testament z dnia 11.12.2009 r. zabezpieczony w kasie Wydziału Cywilnego , kopia k. 46-47)

Spadkodawczyni B. P. zmarła w dniu 10.06.2022 r. w S.. Ostatnim miejscem jej zwykłego pobytu była S., gmina K. . W chwili śmierci była wdową .

(dowód: odpis skrócony aktu zgonu k. 7, zapewnienie spadkowe k. 51, 69)

Spadkodawczyni B. P. posiadała czworo dzieci: syna D. P., syna W. P. , córkę A. M. oraz córkę K. M. .

(dowód: skrócone odpisy aktów stanu cywilnego, k. 6, 8-11, zapewnienie spadkowe, k. 51,69)

Spadkodawczyni B. P. w dniu 11 grudnia 2009 r. sporządziła testament składając oświadczenie przed sołtysem T. G. M. w obecności świadka H. P.. W treści testamentu B. P. oświadczyła , iż do spadku :

- nieruchomości położonej w S., gmina K. składającej się z działki gruntu numer (...) o obszarze 873 m², zabudowanej jednorodinnym budynkiem mieszkalnym KW (...),

- nieruchomości położonej w S., gmina K. składającej się z działki gruntu numer (...) o obszarze 708 m², zabudowanej budynkiem gospodarczym KW (...),

powołuje syna D. P., urodzonego (...) zamieszkałego w B. oraz jego żonę J. P. (1), urodzoną (...), córkę Z. i J. z domu D., zamieszkałą w B..

(dowód : testament z dnia 11.12.2009 r. zabezpieczony w kasie Wydziału Cywilnego , kopia k. 44-45)

Ponadto spadkodawcy J. P. (2) i B. P. w dniu 11 grudnia 2009 r. sporządzili testament składając oświadczenie przed sołtysem T. G. M. w obecności świadka H. P.. W treści testamentu J. P. (2) i B. P. oświadczyli , iż do spadku :

- nieruchomości położonej w S., gmina K. składającej się z działki gruntu numer (...) o obszarze 873 m², zabudowanej jednorodziennym budynkiem mieszkalnym KW (...),

- nieruchomości położonej w S., gmina K. składającej się z działki gruntu numer (...) o obszarze 708 m², zabudowanej budynkiem gospodarczym KW (...),

powołują syna D. P. , urodzonego (...) zamieszkałego w B. oraz jego żonę J. P. (1), urodzoną (...), córkę Z. i J. z domu D., zamieszkałą w B..

(dowód : testament z dnia 11.12.2009 r. zabezpieczony w kasie Wydziału Cywilnego , kopia k. 42-43)

Spadkodawcy J. P. (2) i B. P. byli właścicielami na zasadzie wspólności ustawowej majątkowej małżeńskiej :

- nieruchomości zabudowanej położonej w S., gmina K. składającej się z działki o numerze ewidencyjnym (...) o obszarze 0,0837 ha , dla której w Sądzie Rejonowym w Kętrzynie prowadzona jest księga wieczysta (...),

- nieruchomości zabudowanej położonej w S., gmina K. składającej się z działki gruntu numer (...) o obszarze 0,0708 ha , dla której w Sądzie Rejonowym w Kętrzynie prowadzona jest księga wieczysta (...).

Powyższe nieruchomości w całości wyczerpywały majątek spadkowy po spadkodawcach J. P. (2) i B. P..

(dowód : odpisy ksiąg wieczystych (...) k. 57-58, 59-60, zeznania wnioskodawców i uczestników k. 51v, 52, 69-70)

Na rozprawie w dniu 26 maja 2023 r. r. Sąd dokonał otwarcia i ogłoszenia testamentów spadkodawców .

(dowód: testamenty z dnia 11.12.2009 r. zabezpieczone w kasie Wydziału Cywilnego , kopia k. 42-43 , k. 44-45, 46-47, protokół otwarcia i ogłoszenia testamentu, k. 48-50,)

Sąd zważył co następuje :

Powyższy stan faktyczny był pomiędzy stronami bezsporny. Nadto został potwierdzony niebudzącymi wątpliwości dokumentami w postaci odpisów aktów stanu cywilnego oraz odpisu z ksiąg wieczystych. Sąd wziął także pod uwagę zapewnienie spadkowe złożone w sprawie przez D. P. i K. M. (potwierdzone przez wnioskodawczynię i pozostałych uczestników) oraz zeznania wnioskodawców i uczestników. Prawdziwość zapewnienia spadkowego i wskazanych zeznań nie budziły wątpliwości, wnioskodawcy i uczestnicy byli zgodni co do składu majątku spadkowego po spadkodawcach.

Zgodnie z art. 1025 § 1 k.c. sąd na wniosek osoby mającej w tym interes stwierdza nabycie spadku przez spadkobiercę. Stwierdzenie nabycia spadku nie może nastąpić przed upływem sześciu miesięcy od otwarcia spadku, chyba że wszyscy znani spadkobiercy złożyli już oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku (art. 1026 k.c.).

Postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku ma na celu ustalenie, czy osoba wskazana we wniosku jako spadkodawca zmarła oraz kto i na jakiej podstawie (ustawy czy też testamentu) jest jej spadkobiercą. W przypadku, gdy spadkodawca nie pozostawił testamentu przepisy Kodeksu cywilnego rozstrzygają o tym kto i z jakim udziałem dziedziczy spadek

po osobie zmarłej. Natomiast jeżeli spadkodawca pozostawił testament zadaniem Sądu prowadzącego postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku jest ocena ważności testamentu wobec treści przepisów Kodeksu cywilnego.

Zgodnie z treścią art. 926 § 1kc powołanie do spadku wynika z ustawy albo z testamentu. Przepis art. 926§ 2 kc stanowi, iż dziedziczenie ustawowe co do całości spadku następuje wtedy, gdy spadkodawca nie powołał spadkobiercy albo gdy żadna z osób, które powołał, nie chce lub nie może być spadkobiercą.

Rozrzędzić majątkiem na wypadek śmierci można jedynie przez testament (art. 941 kc). K. cywilny określa formy testamentu. Akt ostatniej woli można sporządzić wyłącznie w jednej z form specjalnie uregulowanych w kodeksie cywilnym (art. 949 – 954). Naruszenie jednego z wymagań formalnych skutkuje nieważnością bezwzględna testamentu. Duży stopień sformalizowania ma podkreślić doniosłość i solenny charakter tej czynności prawnej. Uregulowane w kodeksie cywilnym formy testamentu dzielą się na formy zwykłe (art. 949- 951) oraz formy szczególne (art. 952 – 954)). Testator może sporządzić testament w wybranej przez siebie formie zwykłej w dowolnym czasie, natomiast z formy szczególnej może skorzystać wyłącznie, jeśli wystąpią okoliczności określone normą prawną regulującą dodatkowe wymagania każdej z form aktu ostatniej woli. Testament zwykły może być sporządzony jako testament holograficzny (własnoręczny- art. 949 kc) ,) w formie aktu notarialnego (art. 950kc) lub jako testament allograficzny (przed określoną osobą urzędową – art. 951 kc) . Testament może być także sporządzony w szczególnej formie m. in jako testament ustny (art. 952) . Spadkodawca może powołać do całości lub części spadku jedną lub kilka osób (art. 959 kc). Testament może zawierać rozrządzenia tylko jednego spadkodawcy (art. 942 kc).

W niniejszej sprawie – jak wynika z przedłożonych przez wnioskodawcę testamentów- spadkodawcy J. P. (2) oraz B. P. sporządzili testament w ten sposób, że każde z nich w dniu 11 grudnia 2009 r. złożyło oświadczenie przed sołtysiem T. G. M. w obecności świadka H. P. o powołaniu do spadku obejmującego nieruchomości położone w S. gmina K. (objęte księgami wieczystymi o numerach (...)) syna D. P. i jego żony J. P. (1). Oświadczenie – testament - B. P. zostało spisane i podpisane przez spadkodawczynię, sołtysa G. M. oraz świadka H. P.. Ponadto pod oświadczeniem znajduje się podpis J. P. (3) (testament – kopia k.44-45). Oświadczenie – testament – J. P. (2) zostało spisane i podpisane przez spadkodawcę , sołtysa G. M. oraz świadka H. P.. Ponadto pod oświadczeniem znajduje się podpis J. P. (3) (testament – kopia k.46-47) .

Ponadto w dniu 11 grudnia 2009 r. został sporządzony testament zawierający wspólne oświadczenie spadkodawców J. P. (2) oraz B. P. złożone przed sołtysiem T. G. M. w obecności świadka H. P. , zgodnie z którym spadkodawcy do spadku obejmującego nieruchomości położone w S. gmina K. (objęte księgami wieczystymi o numerach (...)) powołali syna D. P. i jego żonę J. P. (1). Oświadczenie – testament - zostało spisane i podpisane przez spadkodawców B. P. i J. P. (2) , sołtysa G. M. oraz świadka H. P.. Ponadto pod oświadczeniem znajduje się podpis J. P. (3) (testament – kopia k.42-43).

W ocenie Sądu przedłożone przez wnioskodawcę testamenty B. P. i J. P. (2) oraz wspólny testament tych spadkodawców z dnia 11 grudnia 2009 r. zostały sporządzone poprzez złożenie oświadczenia przed osobą urzędową – jako testamenty allograficzne , jednak nie została zachowana forma określona przez przepisy kodeksu cywilnego dla tego rodzaju testamentu.

Zgodnie z aktualnym brzmieniem przepisu art. 951 kc spadkodawca może sporządzić testament także w ten sposób, że w obecności dwóch świadków oświadczy swoją ostatnią wolę ustnie wobec wójta (burmistrza, prezydenta miasta), starosty, marszałka województwa, sekretarza powiatu albo gminy lub kierownika urzędu stanu cywilnego (§ 1). Oświadczenie spadkodawcy spisuje się w protokole z podaniem daty jego sporządzenia. Protokół odczytuje się spadkodawcy w obecności świadków. Protokół powinien być podpisany przez spadkodawcę, przez osobę, wobec której wola została oświadczona, oraz przez świadków. Jeżeli spadkodawca nie może podpisać protokołu, należy to zaznaczyć w protokole ze wskazaniem przyczyny braku podpisu(§ 2).

W takim samym brzmieniu przepis ten obowiązywał w dacie sporządzenia testamentów tj. 11 grudnia 2009 r. Z treści tego przepisu wynika , iż sołtys nie jest osobą uprawnioną do przyjęcia oświadczenia spadkodawcy stanowiącego testament. W konsekwencji testamenty przedłożone przez wnioskodawcę sporządzone przez spadkodawczynię B. P.

oraz spadkodawcę J. P. (2) w dniu 11 grudnia 2009 r. w formie oświadczenia złożonego przez sołtysiem nie mogą być uznane za ważne testamenty allograficzne jako sporządzone przed osobą nieuprawnioną. Dodatkowo testament wspólny spadkodawców B. P. oraz J. P. (2) (kopia k. 42-43) nie może być uznany za ważny testament allograficzny jako sporządzony przed osobą nieuprawnioną jak też z naruszeniem zakazu testamentów wspólnych (art. 942). W ocenie Sądu nie może być też uznana za świadka testamentu J. P. (3), której podpis znajduje się pod testamentami, albowiem z treści testamentów nie wynika, aby oświadczenie spadkodawców zostało złożone w jej obecności.

Wskazać należy, iż zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego mylne wyobrażenie spadkodawcy, który oświadczył swoją ostatnią wolę wobec sołtysa, że jest on osobą powołaną do przyjęcia takiego oświadczenia, może być uznane za szczególną okoliczność, wskutek której zachowanie zwykłej formy testamentu było niemożliwe lub bardzo utrudnione. W konsekwencji, w toku postępowania spadkowego sąd może uznać taki nieważny testament allograficzny za ważny testament ustny. Nieważność testamentu przewidzianego w art. 951 KC spowodowana zamieszczeniem w nim rozporządzeń dwóch spadkodawców (art. 942 KC) nie stanowi przeszkody do uznania oświadczeń woli złożonych przez tych spadkodawców za dwa oddzielne testamenty ustne. Nieświadomość skutku w postaci nieważności sporządzonego testamentu sprawia, że spadkodawca pozostaje w błędnym przekonaniu o zgodnym z prawem rozrządzeniu i stanowi szczególną okoliczność uniemożliwiającą zachowanie zwykłej formy testamentu. Okolicznością szczególną w rozumieniu art. 952 § 1 KC, uzasadniającą potraktowanie oświadczenia ostatniej woli złożonego przez spadkodawcę z naruszeniem obowiązującego przepisu prawa, jako testamentu ustnego, jest złożenie go wobec osoby nieuprawnionej (art. 951 § 1 KC). Konwersja testamentu allograficznego i uznanie go za ważny testament ustny (952 KC) możliwa jest tylko wówczas, gdy spełnione są wszystkie przesłanki ważności testamentu ustnego (por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 22 marca 1971 r. w sprawie III CZP 91/70, postanowienie Sądu Najwyższego - Izba Cywilna z dnia 12 stycznia 2007 r., IV CSK 257/06, postanowienie Sadu Najwyższego z dnia 17 marca 2004 r. II CK 67/03, postanowienie Sądu Najwyższego - Izba Cywilna z dnia 13 lutego 1997 r., I CKN 79/96)

Podzielając przywołane orzecznictwo Sądu Najwyższego Sąd w niniejszej sprawie dokonał oceny przedłożonych w sprawie testamentów spadkodawców pod kątem ich ważności jako testamentów ustnych.

Zgodnie z treścią art. 952 kc, jeżeli istnieje obawa rychłej śmierci spadkodawcy albo jeżeli wskutek szczególnych okoliczności zachowanie zwykłej formy testamentu jest niemożliwe lub bardzo utrudnione, spadkodawca może oświadczyć ostatnią wolę ustnie przy jednoczesnej obecności co najmniej trzech świadków (§ 1). Treść testamentu ustnego może być stwierdzona w ten sposób, że jeden ze świadków albo osoba trzecia spíše oświadczenie spadkodawcy przed upływem roku od jego złożenia, z podaniem miejsca i daty oświadczenia oraz miejsca i daty sporządzenia pisma, a pismo to podpiszą spadkodawca i dwaj świadkowie albo wszyscy świadkowie (§ 2). W wypadku gdy treść testamentu ustnego nie została w powyższy sposób stwierdzona, można ją w ciągu sześciu miesięcy od dnia otwarcia spadku stwierdzić przez zgodne zeznania świadków złożone przed sądem. Jeżeli przesłuchanie jednego ze świadków nie jest możliwe lub napotyka trudne do przewyciężenia przeszkody, sąd może poprzestać na zgodnych zeznaniach dwóch świadków (§ 3).

W ocenie Sądu w niniejszej sprawie szczególną okolicznością uniemożliwiającą zachowanie zwykłej formy testamentu było przekonanie spadkodawców, iż składają ważne oświadczenie przed sołtysiem jako osobą uprawnioną do przyjęcia takiego oświadczenia.

Natomiast nie został spełniony inny wymóg ważności testamentu ustnego spadkodawców określony w art. 952 §1 kpc a mianowicie warunek oświadczenia ostatniej woli ustnie przy jednoczesnej obecności co najmniej trzech świadków. Treść testamentów B. P. i J. P. (2) została spisana w dniu 11 grudnia 2009 r. Z treści spisanych testamentów spadkodawców wynika, iż złożyli oni oświadczenie przed sołtysiem G. M. oraz H. P., a więc w obecności dwóch świadków. W ocenie Sądu nie jest możliwe uznanie za świadka testamentów ustnych B. P. i J. P. (2) osoby J. P. (3), której podpis znajduje się pod treścią każdego testamentu. Z treści testamentów nie wynika, aby była ona obecna przy składaniu oświadczenia woli przez spadkodawców. Odmienny wniosek byłby wbrew osnowie przedłożonych testamentów.

W konsekwencji należy stwierdzić , iż przedłożone przez wnioskodawcę testamenty B. P. i M. P. oraz testament wspólny tych spadkodawców nie mogą być uznane za ważne testamenty ustne, albowiem nie zostały spełnione wymogi określone w art. 952§1 kc a mianowicie złożenia oświadczenia przez spadkodawców przy jednoczesnej obecności trzech świadków.

W konsekwencji wobec nieważności sporządzonych przez spadkodawców B. P. i J. P. (2) testamentów należało stwierdzić dziedziczenie po wskazanych spadkodawcach na podstawie ustawy.

Wskazać należy , iż stosownie do art. 677§1 k.p.c., Sąd nie jest związany osobą spadkobiercy wskazaną we wniosku i czyni w tym zakresie własne ustalenia.

Zgodnie z treścią art. 931 § 1 kc w pierwszej kolejności powołane są z ustawy do spadku dzieci spadkodawcy oraz jego małżonek; dziedziczą oni w częściach równych. Jednakże część przypadająca małżonkowi nie może być mniejsza niż jedna czwarta całości spadku.

W konsekwencji stosownie do dokonanych ustaleń i przywołanych przepisów należało stwierdzić , iż spadek po J. P. (2) zmarłym dnia 08.09.2012 r. w S. na podstawie ustawy nabyli żona B. P. w $\frac{1}{4}$ części spadku oraz dzieci spadkodawcy D. P., W. P., K. M. i A. M. w $\frac{3}{16}$ częściach spadku każde z nich. Natomiast spadek po B. P. zmarłej dnia 10.06.2022 r. w S. , na podstawie ustawy nabyły dzieci spadkodawczyni D. P., W. P., K. M. i A. M. w równych częściach po $\frac{1}{4}$ części spadku.

O kosztach postępowania orzeczono zgodnie z art. 520§1 kpc. Zgodnie z tym przepisem każdy uczestnik ponosi koszty postępowania związane ze swym udziałem w sprawie.